

ל. אשכול (לפניו פ. לוביאניקר)

לעתים יש מאבק בלתי נראה, אך עין מנוסה רואה אותה.

יש מאבק בלתי מוסק בתנועתנו ובדוברי ימי מלחמתנו בארץ - מאבק בין מהלך הסכה על קדקדנו תמיד ומצווה: צמח, הרחב גבולותיך, פתח שערים ותן מחיה לרבבות ולסאות אלעיים; מה שפעם הצמחת במסתלה קטנה - הכנים בהמונים גדולים, לך בהאש העם ובתוכו ובין מהלך הנאחז בתנועה וסוחבה אחורנית והצדה ברצותו להתבצר בכרמלית קטנה שלו, כרמלית כצומצמת.

אכיר לכם שנים-שלושה אטפים בתנועתנו. יושבים פה אנשים הזוכרים עדיין את הימים כאשר ^{לציבור} מפלגת פועלי ארץ-ישראל היו שלוש הסתדרויות חקלאיות - הסתדרות פועלי יהודה, הסתדרות פועלי הגליל, הסתדרות פועלי השומרון. הדבר היה בשרם היות ההסתדרות הכללית. בכמה ויכוחים, כאב לב וצער עלה הדבר לתנועה עד שזכתה לתנועת פועלים חקלאיים אחת, עם מרכז אחד. תארו כנפשכם שהדיבוק היה מתגבר בסאבק ההוא והיה מסאיר לו באגדה-פקידים מטה ארצי של פועלי הגליל לחוד ומטה ארצי של פועלי השומרון לחוד. והמצב היה, שאמנם יש מרכז כללי של פועלים חקלאיים, אבל אי-שם יש עוד מטה קטן נוסף. תארו לכם מה היתה אז יכלתנו, עצמתנו בעבודה כיבושית, עבודת היווי מעמד הפועלים בארץ. אפשר למצוא דמיון גם בהסתדרות הכללית. תארו בפניכם שסחוץ לועד הפועל של ההסתדרות קיים באיזה מקום עוד כשאה הסתדרות ארצי. אם לא יעשה כלום - למה יתקיימו? אם יעשה - מוכרח להזיק.

דומה:

ועוד דבר אחד עם המעדר החזיק הפועל בארץ גם רובה בידינו. היו ימים כאשר "השומר" ייחד לעצמו את השליחות הזאת ונשא אותה בגאון. היתה זו תקופת זוהר ותפארת, תקופה בה ייחד לעצמו "השומר" את שררת השמירה וההגנה. אבל כאשר התרחבו המידות והגבולות וגדלו הצרכים וציבור הפועלים כולו התייצב בשורות ההגנה, באה תקופה מרה של מאבק וויכוח עם אנשי "השומר" ומיסדיו. כאשר קם קהל של רבבות. והצטרף להגנה, כי לא היה פועל בארץ שלא רצה להיות בהגנה - לא הכיר "השומר" בשינוי היסטורי זה כאותו שורש שאיננו מכיר את הצמרת, נבהל מפניה. והיה ויכוח מר בתוך התנועה עם שהתגברה וההגנה הסכה למפעל עממי לטובת הכל ולטובת כל אחד. חוששני, חברים, שמהו שהגילוי הזה, קו אופי זה, אפשר למצוא גם בנושא שלפנינו. הפלמ"ח גדל בחיקה של ההגנה, מסייב חבריה,

התנועה כולה נתנה לפלמ"ח מסייב הבנים והכנות. ואין פלא שמפעלותיו של הפלמ"ח הן כאלה. ולא משה הפלמ"ח יצר את הפלמ"ח, לא הוא חינך אותו - את הרוח הקרבית הוא הביא מבית אבא, מבית הקבוצה והמושב והקבוץ. לו רק הספקנו לחנך ולגדל ולאמן צבא של רבבות כאשר חנכנו וגדלנו ואמנו בקבוצותנו אלפיים איש שבפלמ"ח! את אלה הספקנו להכין והם עשו סלאכה לתפארת. והנה בקרבות האחרונים בנגב עשו את הסלאכה המכרעת חילות צעירים יותר, חיל האויר, הענף הצעיר ביותר בהגנה. ואין מקום להתרברבות, להתנשאות וליהירות. מי שניתן לו יותר על-ידי העם גם נתבע יותר.

מן ההגנה והפלמ"ח הגענו לצורך בצבא בן רבבות רבות (עוד מעט ואפשר יהיה לדבר על מאה אלף), עם חיל אויר, חיל תותחנים, רגמים, צנחנים. גם בראשית התהוותו של צבא זה היו חיכוכים ואני מאושר שתקופה זו חלפה-עברה. התחיל ויכוח בין אנשי ההגנה והבריגדה העברית. אך לאור ברק האש, נוכח הסכנה העצומה הכיר איש את אחיו. אך יש עוד מי שמשתדל להקים מחיצה בין הצבא והפלמ"ח, מחיצה הרת-סכנות. הויכוח והאסנגוניזם שמשתדלים לפתח אינו לטובת הפלמ"ח ואף אינו לטובת הצבא. נאמר כבר כאן: יש גדודים ולכל גדוד מטה; ישנן חטיבות ולכל חטיבה מטה - כך בכל החטיבות בצבא וכך צריך להיות גם בפלמ"ח. אבל מטה כללי יש רק אחד. כמו שיש ועד פועל אחד להסתדרות העובדים הכללית ולא שנים. גם איש ציבילי יכול להבין זאת, איש ההסתדרות והארגון על אחת כמה וכמה. אין זה יכול להיות אחרת בהסתדרות. על אחת כמה וכמה בצבא שהוא מורכב יותר, מכונה סלאכותית יותר, אבל עדינה ומסוכנת עם אלפי גלגלים. אין הצבא סובל לא חסר ולא יתר. אם חסרים תותחים - רע וסר; אך אם יש לגדוד או לפלוגה יותר תותחים משנחוץ - שוב רע, מסכן ומכשיל. הוא הדין במוסדות סיכולים לקוט ולפוז יום-יום בתוך הצבא. צבא קולט לתוכו רבבות אנשים מסוצא שונה, גם מעליות האחרונות. אם לא יהיה שולחן ערוך, תקן - כיצד ייבנה? יקום מגדל בבל ולא צבא. עוד אנו רחוקים מאותו דבר חשוב ואולי לא נעים ששמו משמעת. אך אין חייל שאיננו מבין את הצורך במשמעת. ואין יכולה להיות משמעת אם כל אחד יקיים לעצמו מטה לחוד, סח"ת לחוד, אפסנאות לחוד, כך שמכוניות תצאנה באותו יום מתל-אביב ומחיפה ותחזורנה ריקם? והיו עובדות כאלו. צבא איננו יכול לסבול אותן, הוא זקוק לארגון אחיד.

אני יודע, שאם עכשיו מדברים על כך, שהמטרה הארצי של פלמ"ח יעסוק רק בחינוך ובתרבות, זה כבר תחת מהלומות הויכוח שנמשך חדשים רבים בינם לבין שר הכטחון, ויכוח חברי מאד. מכירים אתם את שר הכטחון - יש לו מהלכים ודרך להפגש עם אנשי הפלמ"ח, הוא עשה זאת. הם נשאלו: מה יעשה המטה שלהם? רק תחת מהלומות הויכוח הזה הודו בכך שאין המטה של פלמ"ח צריך לטפל באפסנאות. אבל הוא טיפל באפסנאות! ושהוא אינו צריך לטפל בתעשייה צבאית. אבל אני עד שהיו ניצנים גם של תעשייה צבאית לחודן ואין זה פלא אם קיים מטה ארצי. אם הוא קיים יש לו ודאי מקום להגיד: תנו לי, אני אעשה. יכול להיות שיש במטה זה אנשים טובים יותר, בעלי ידיעות. האנשים הטובים שבכל המטות צריכים להגיע למטה הארצי! ואין מטה המטפל רק בתרבות - מטה כזה מתנוון; או שהוא מוכרח להיות מתחרה למטה הכללי. היום זו תרבות, סחר - אפסנאות, מחרתיים תעמוד השאלה של קבלת הוראות מגבוה או אי-קבלתן. זה בטבע הדברים.

כשדבר כזה מתחיל במפלגה ומקבל צורה של מטה קטן, מרכז קטן, סיעה קטנה ואחר-כך גדולה - מביא הוא לפילוג. בהסתדרות הוא מוכרח להביא לפילוג ההסתדרות. סכנה כזו ישנה גם בצבא. עצם אופי הויכוח וצורתו, האפשרות להעלות מודעות על הקירות - זהו שממנסו מוריי מראשון.

אמרתי שהויכוח הזה נמשך כבר חדשים רבים, כמעט מראשית התגבשות הצבא. כבר אז ראו בענין זה איזה יוצא דופן. אבל איש לא חשב שנגיע כה מהר לצבא כזה. איש מאתנו אינו יודע מתי יגמר המצב הנוכחי ונוכל להיות מבלי שרבבות רבות יהיו מצוינים. איש מאתנו אינו יודע איזו צורה ילבש וגם יפשוט הצבא. מחפשים דרכים. יש מחשבה על מיליציה עממית. כלומר, כש'אין טלחמה - אין צבא גדול; אבל בשעת הכרח אפשר להזעיק את העם ואת הצבא תוך 24 שעות - מטטה אחד ובפקודה אחת. אולי יהיה לנו צבא שיוכל להיות את חייו האזרחיים, הפועליים, הכובשים וחמישנים - ולהיפך לצבא לוחם תוך 12 שעות. זה לא ייעשה אם מחוץ למטה אחז כללי תהיה תוספת. מצבי איננו מאפשר לי לדבר על כמה דברים, אבל אציין שיש והיו סמנים של דאגה לכך שחשיבות שיש להם מטה שלהן לא תקבלנה הוראות מהמרכז.

ענינים אלה והענין של ארגון הצבא חיבו את שר הבטחון
והמטה הארצי להגיע למסקנה: חוק אחד לגדוד ולחטיבה ולחזית. אלה אשר
הביאונו עד הלום ונושאים באחריות, בשליחות העם, באחריות להתרחשויות
ההיסטוריות הכבירות המתהוות בימים אלה ובתוכן הקמת צבא יהודי - הגיעו
למסקנה זו, גם אם זה מוכרח לעלות במחיר של ויכוח בלתי נעים עם
מישהו המתימר לדבר בשם חטיבה זו או אחרת.

חברים, מאמין אני שכשורות הפלמ"ח יש מאות ואלפים המכינים
את הענין ומקבלים את המסקנה. אמנם, הרושם הראשון שלהם היה קשה, כי
אסרו להם שרוצים לפרקם. אולם לאחר שהם מקשיבים ולומדים את הענין
וצריכים לענות על השאלות המוצגות בפניהן - אין ספק שיגיעו לאותה
מסקנה: צבא אחד, מטה אחד, מקודה אחת.

עצם היותו של צבא עם אלפי אנשי פלמ"ח נתנו ללא חציצה
נותן תקוה שפתגבר על כסה וכסה קשיים, קשיים חברתיים, אשר נאמר שרק
הפלמ"ח יכול לקבץ אותם. אם נגיע לצבא של רבבות שישא במשמעת ממסלתו
ומסחו - נוכל להגיע לצבא - לכך שהוא יהיה חדור ערכים הלוציים. בידינו
הדבר, בידי תנועת הפועלים. רוב רובו של הצבא אנשי תנועת העבודה הם.
את המשימה הזאת ירים הצבא כולו, לא הפלמ"ח בלבד. אילו עשה זאת פלמ"ח
בלבד, היה הדבר מעורר צרות ומלחמות קשות. עלינו לשאוף ולחתור לקראת
כך, שהצבא יהיה נאמן לעמו, לממשלתו, שהוא יהיה השליח והחלוץ של העם.
את זה נשיג.

האספה נבעלה בשירת "התקווה"